

Vítám vás na kurzu

Hranice ve vztahu ke klientovi sociální služby

Lektor: Mgr. Jiří Sobek

1

Témata kurzu

- Já a klient: **hranice profesní role**
- Hranice mezi **podporou a kontrolou** (aneb o čem rozhoduje personál a o čem rozhoduje klient)
- Hranice mezi **právy a povinnostmi** klienta
- Hranice ve vztahu k **rodině klienta**
- Hranice **odpovědnosti**
- Hranice **motivace a manipulace**
- **Jak říct klientovi ne** a cítit se u toho dobře

2

Hranice v sociálních službách

3

Dobře nastavené hranice =

- dobře fungující sociální **služba**
- vzájemný **respekt**
- spokojení **klienti**
- spokojení **pracovníci**

4

5

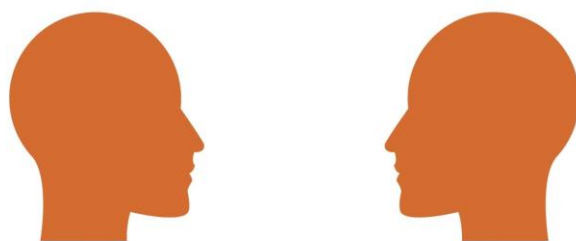

6

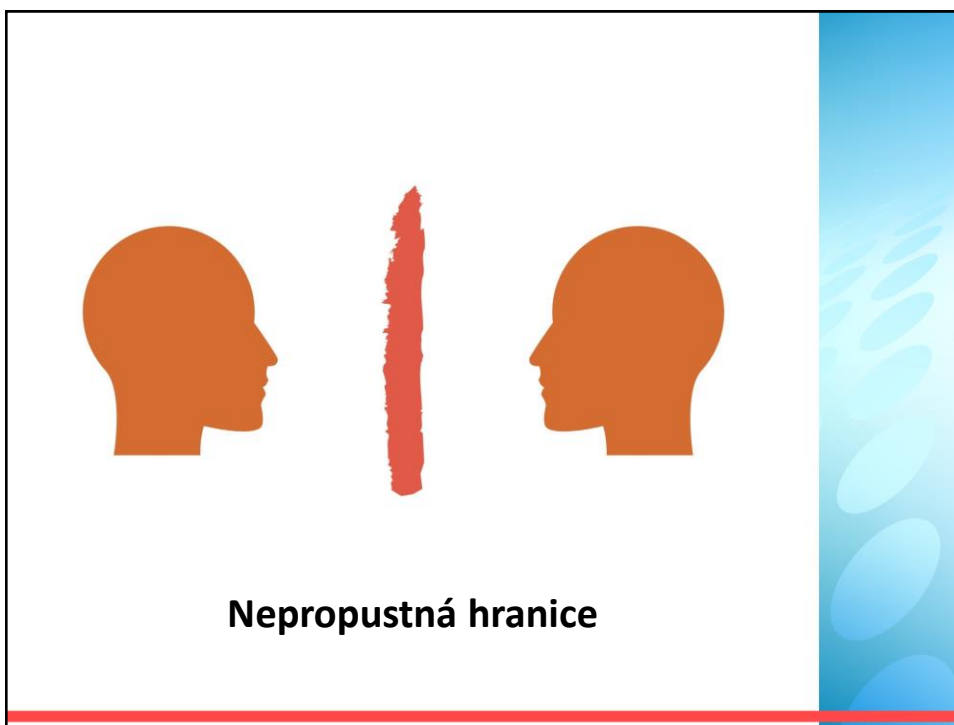
7

Já a klient

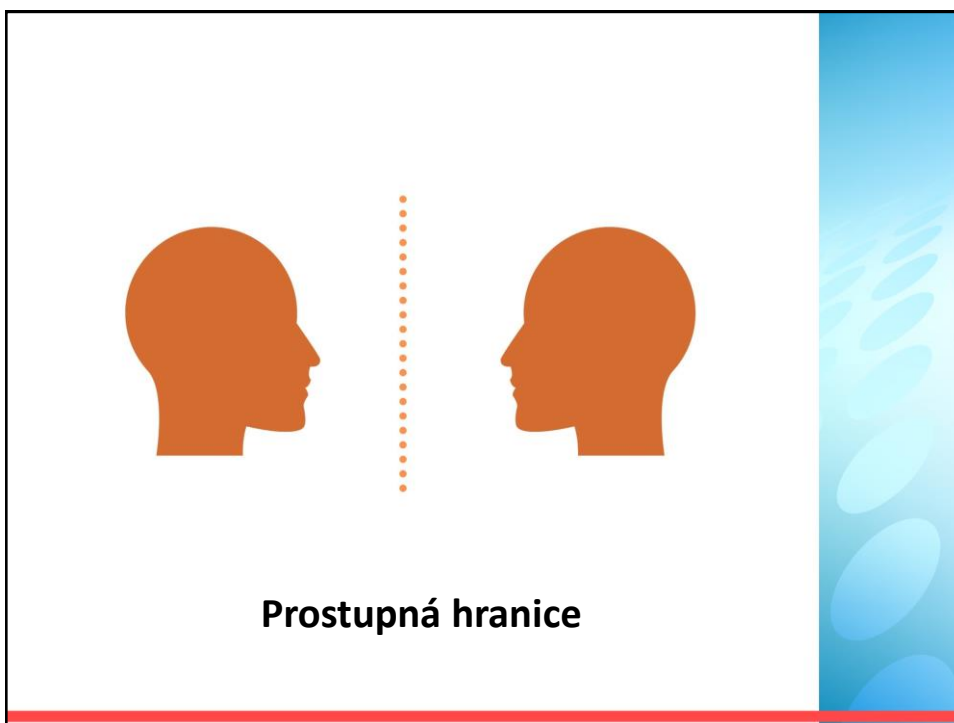

S vědomím hranic se člověk nerodí,
vytváří se v průběhu života.

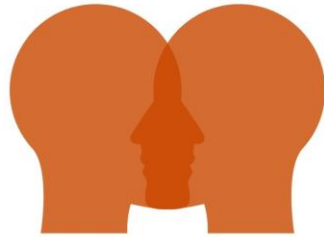
8

9

10

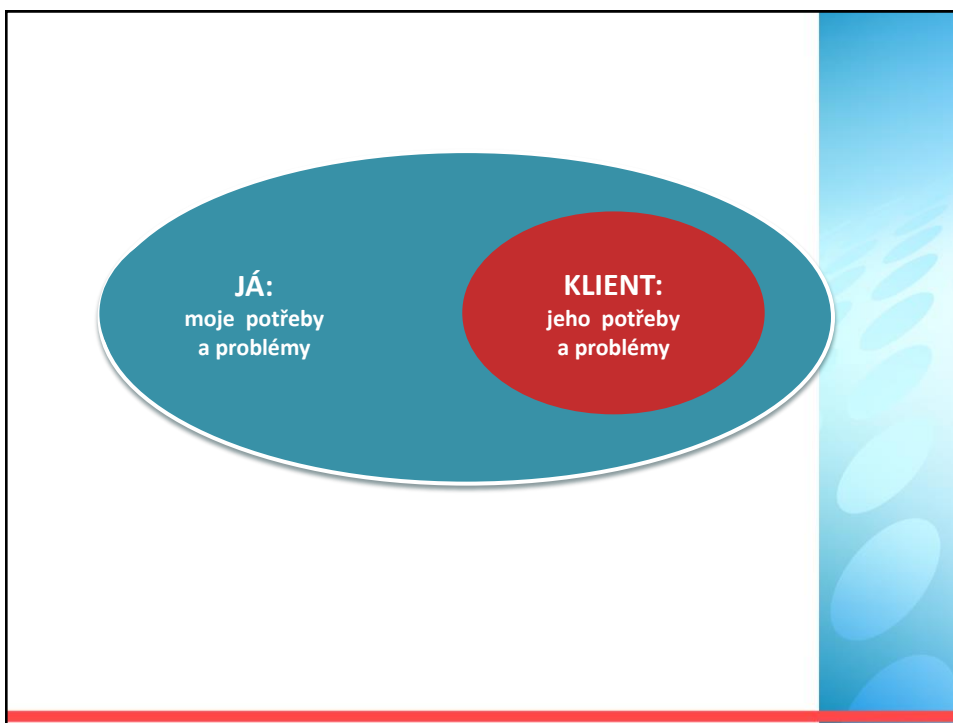

Nejasná (rozpuštěná) hranice

11

12

13

Rozšířené hranice vlastního já

- Klientův problém = **můj problém**
- „Když má klient trápení, někdy se také rozbřečím.“
- „Klienti jsou jako moje rodina, vše s nimi prožívám.“

14

Rozšířené hranice vlastního já

- Touha klienta „zachránit“.
- Sklon vše **řešit za klienta** (i to, co by zvládnul sám).
- Touha klienta **ochránit**.
- Pocit **přehnané odpovědnosti**.
- Potřeba mít klienta **pod kontrolou**.
- Pracovník neumí říct **ne**, je kdykoliv k dispozici.
- Sklon k **přepracování se** a vyhoření.

15

Otázky

1. Jak máte **nastavené své hranice**?
2. V jakých situacích máte vůči klientům **příliš propustnou hranici** (pouštíte si klienty k moc k tělu)?

16

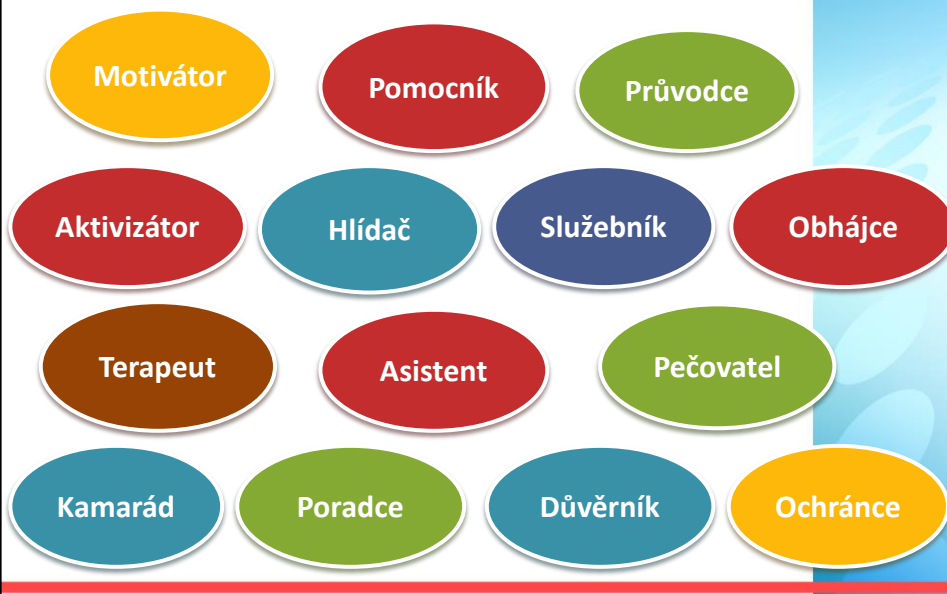

Hranice profesní role

17

Jak vnímám svoji roli?

18

Jak vnímám svoji roli?

- Hlavní úlohou pracovníka v sociálních službách je:

.....

.....

.....

19

Vývoj sociálních služeb a role pracovníků

Ústavní
model

Model
sociálního
začlenění

20

Ústavní model

Velké budovy
a areály

Koncentrace
mnoha lidí jednom
místě

Nedostatek
soukromí

Sporadický kontakt
s okolním světem

21

Ústavní model

O klientovi
rozhodují
odborníci, personál,
rodina

Život klienta se
přizpůsobuje
režimu a pravidlům
instituce

22

Ústavní model

23

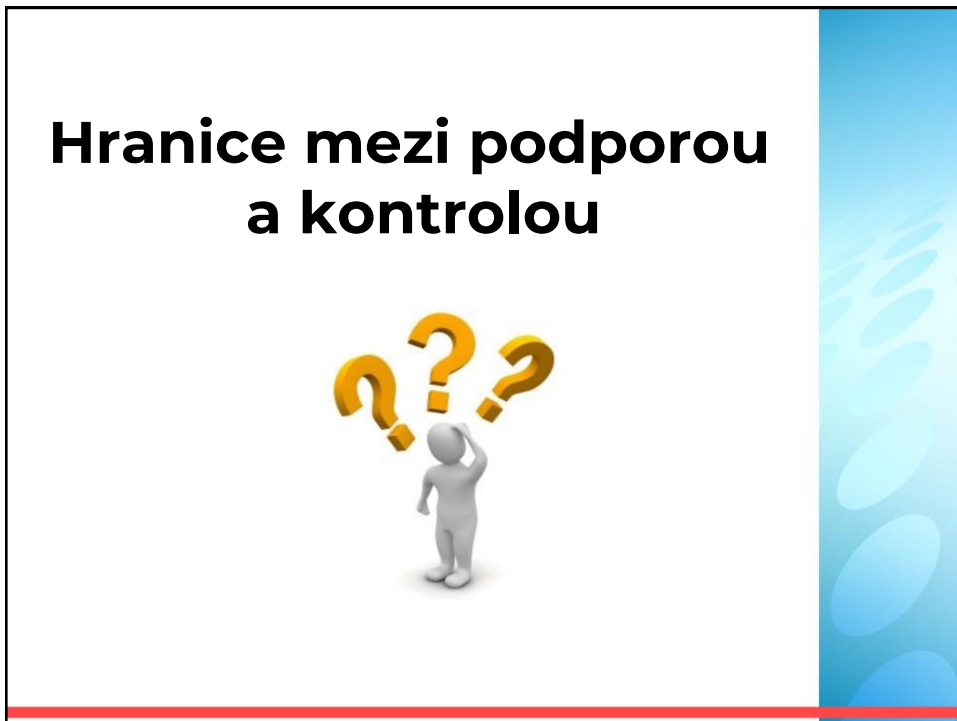
Model sociálního začlenění

24

25

26

Co je důležité

27

Systemický přístup

(Kurt Ludewig)

Klient

Pracovník

- Co **chce** klient?
- V čem klient vidí **problém**?
- Co vnímá jako **důležité**?
- S čím chce klient **pomoci**?

28

Systemický přístup

(Kurt Ludewig)

Klient

Pracovník

PODPORA:

- ✓ Pomáháme klientovi s tím, co sám **chce**.
- ✓ Pomáháme klientovi **najít nejlepší řešení** jeho situace.
- ✓ Klient zůstává **autonomní**, sám se rozhoduje.
- ✓ Pracovník má **partnerskou roli** (průvodce).

29

Systemický přístup

(Kurt Ludewig)

Klient

Pracovník

- V čem pracovník vidí **problém**?
- Co chce **řešit** pracovník?
- Co vnímá jako **důležité**?
- Co **by měl** klient podle názoru pracovníka dělat?

30

Systemický přístup

(Kurt Ludewig)

Klient

Pracovník

KONTROLA:

- ✓ **Rozhoduje pracovník**, někdy i proti vůli klienta.
- ✓ Pracovník poskytuje **radu** a **doporučení**.
- ✓ Dává klientovi **pokyny** a **příkazy**. Vydává **zákazy**.
- ✓ Klient se stává **závislý** na rozhodnutích pracovníka.

31

Příklady

- Najděte příklady situací, kdy je **správné** převzít kontrolu (**rozhodnout něco jinak**, než chce klient)?

32

<h2>Podpora</h2> 	<h2>Kontrola</h2> <ul style="list-style-type: none"> • předcházíme velkému riziku či škodám • chráníme práva a soukromí ostatních (klientů, zaměstnanců)
--	---

33

Práva, povinnosti a jejich hranice

34

Klienti musí
poslouchat pokyny
personálu.

Klienti si můžou
dělat co chtějí, mají
na všechno právo.

35

Otázky

- 1) Co jsou základní **práva** klientů sociální služby?
- 2) Co jsou základní **povinnosti** klientů sociální služby?

36

Co jsou lidská práva?

- Základní práva a svobody vymezují prostor, v němž může člověk **jednat na základě své svobodné vůle** a do něhož není nikdo (veřejná moc ani jednotlivci) oprávněn vstupovat.
- Lidská práva zaručují každému **svobodu, slušné zacházení, možnost rozhodovat sám o sobě**.

37

Základní práva v praxi

Spokojenost

Agrese

Apatie

38

Lidská práva a klienti sociální služby

- Klienti sociální služby mají stejná základní práva a svobody jako ostatní lidé.
- Klienti mají rovněž stejně povinnosti, jako ostatní lidé (ne víc, ne méně).

39

Lidská práva podle Listiny (LZPS)

- Nedotknutelnost osoby
- Zachování lidské **důstojnosti**
- **Osobní svoboda**
- Zákaz nucených prací
- Právo na **soukromí**
- Nedotknutelnost **obydlí**
- Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání
- Právo **vlastnit majetek**
- Právo na **rodinný život**

40

Základní práva v praxi

Soukromí

Možnost
rozhodovat sám
o sobě

Volný pohyb

41

Základní práva v praxi

- Kdy budu **vstávat**?
- Co si dám **k jídlu**?
- Kdy se budu věnovat **hygieně**?
- Co budu **dělat** přes den?
- Kam přes den **půjdu**?
- Kdo může vstoupit do mého **pokoje**?
- Jak bude můj pokoj **vypadat**?
- Co si koupím za své **peníze**?
- Budu pít **alkohol**, budu **kouřit**?
- Budu užívat **léky**, držet **dietu**?
- Kdy půjdu **spát**?

O čem
rozhoduje
klient?

O čem
rozhoduje
personál?

42

Hranice soukromí

- 1) Co může **narušit** pocit soukromí klienta?
- 2) Co můžeme udělat, aby klient zažíval **co největší** pocit soukromí?

43

Základní povinnosti

Příklady povinností klientů sociálních služeb:

- respektovat **práva ostatních lidí** (klientů i personálu)
- **nenarušovat soukromí** ostatních
- respektování **nočního klidu**
- zásady vzájemné **slušnosti** (nepřijatelné jsou například vulgární nadávky nebo fyzická agrese)
- respektování cizího **majetku** (neničit věci, nebrat, co mi nepatří, neznečišťovat společné prostory apod.)
- včasná **úhrada** zboží a služeb
- **využívání vlastních sil a schopností** při naplňování svých potřeb (nezneužívat soc. službu)

44

Problémy s povinnostmi

- Klientům je **tolerováno porušování závazných povinností** (např. krádeže, vulgarita vůči personálu, agresivní chování, nevhodné dotyky apod.)
- Klientům jsou závazně **ukládány povinnosti**, které se v běžném životě nevyskytují (např. vstávání dle budíčku, hlásit, kam jdu, povinná dieta, povinné vycházky apod.)

45

Hranice motivace

46

Příklady

Najděte příklady situací, kdy se snažíte klienta k něčemu přimět a jedná se podle vás o:

1. **motivaci**
2. **manipulaci**

47

Motivace

- **Motivace** je snaha **podpořit klienta v dosažení toho, co sám chce**, co si přeje a co pro sebe považuje za důležité.

48

Jak poznáme motivaci

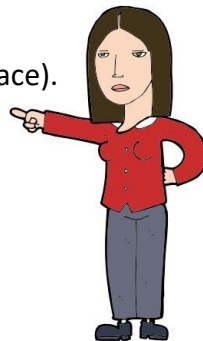
- Pracovník **respektuje vůli, přání a názor klienta**, nesnaží se ho nikam dotlačit, klient má na výběr.
- Pracovník v dané situaci **neprosazuje žádný vlastní zájem**, odlišný od zájmů klienta.
- Když klient řekne **jasné NE**, snaha o motivaci v danou chvíli **končí**.
- Pracovník **respektuje životní styl klienta** a jeho představy o životě, nesnaží se klienta předělat proti jeho vůli.
- **Partnerský přístup** ke klientovi.

49

Manipulace

- Manipulace je snaha ovlivnit myšlení a chování klienta s cílem prosadit vlastní přání, zájmy, názory či potřeby (přání a potřeby pracovníka nebo celé organizace).

50

Jak poznáme manipulaci

- Pracovník **prosazuje svoji vůli**, zájem nebo názor.
- Pracovník má pocit, že **nejlépe ví, co je pro klienta dobré**.
- Pracovník **nedává klientovi na výběr**.
- Pracovník **nerespektuje, že klient říká NE**.
- Pracovník jedná z **pozice autority a moci**.
- Pracovník klientovi **vyhrožuje, vzbuzuje strach či pocit viny**.

51

Příklady

- Najděte **příklady situací**, kdy se klient snaží manipulovat se členy personálu?
- Jaké jsou **nejčastější způsoby**, jak klienti manipulují s personálem?

52

Manipulace ze strany klienta a jak se proti ní bránit

- Vzbuzování lítosti a soucitu
- Zneužívání ochoty personálu
- Vyhrožování (stížností apod.)
- Nepravdivá obvinění, pomluvy
- Citové vydírání
- Různé způsoby vynucování pozornosti
- Problémové chování (agrese, sebepoškozování...)
- Lhaní
- ...

53

Otázka

- Jak se lze manipulaci ze strany klienta nejlépe **bránit**?

54

Obrana proti manipulaci

- Jasně nastavení **hranic** (u pracovníka i v celé organizaci)
- **Týmová spolupráce** (táhneme za jeden provaz)
- **Nadřízení** stojí za svými podřízenými
- Schopnost **asertivního jednání**
- Umění říct **ne**
- **Supervize**

55

Jak říct klientovi ne a cítit se u toho dobře

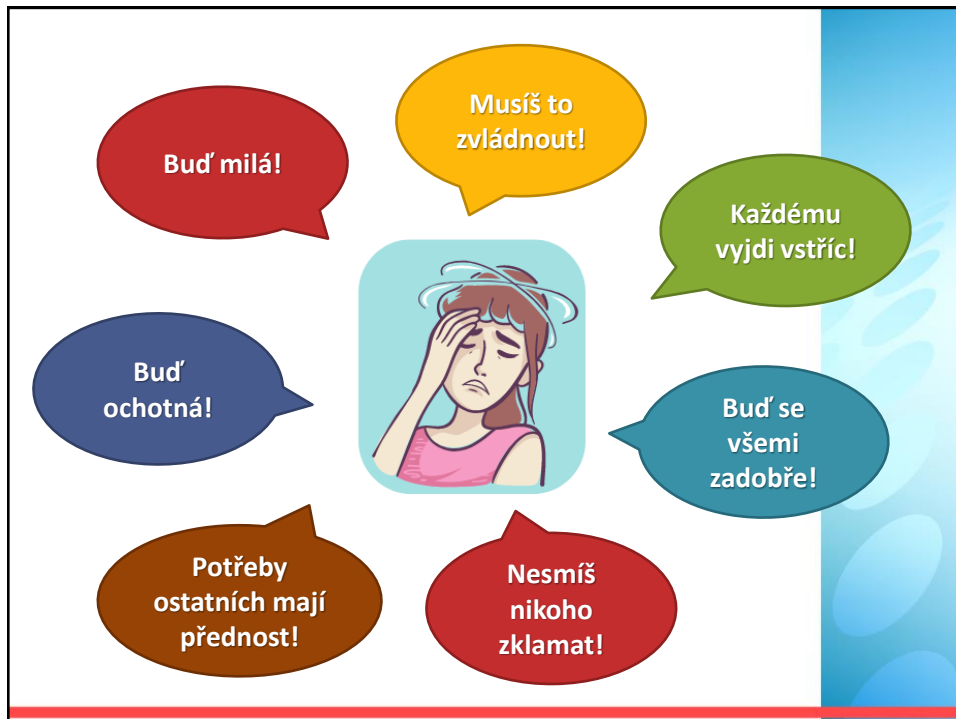
56

Otázky

1. Proč je těžké říct klientovi ne?
2. Ve kterých situacích je to pro vás zvlášť těžké?

57

58

ANO = dobré

NE = špatné

59

ANO = dobré

NE = dobré

60

Jsou situace, kdy **to nejlepší**, co můžeme pro klienta udělat, je **říct mu NE.**

61

Jak říct ne

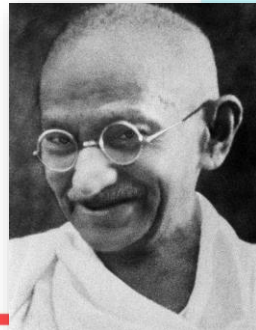
1. Kdy je správné říct klientovi ne?
2. Kdy je správné říct rodině klienta ne?

62

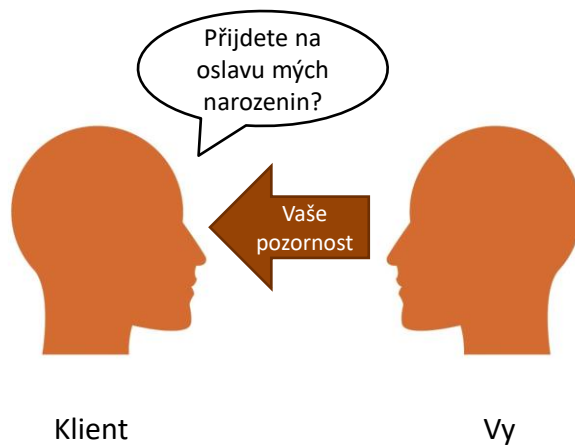
„NE pronesené z nehlubšího přesvědčení je lepší než ANO pronesené, aby potěšilo, nebo – což je ještě horší – aby se dotyčný vyhnul problémům. “

Mohandas Gándhí

63

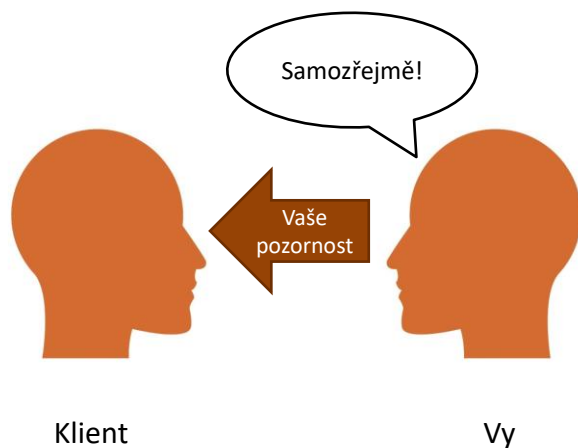
Nenechte se zaskočit

64

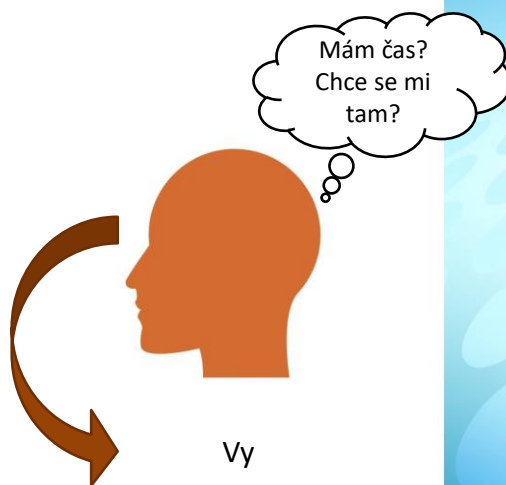

Nenechte se zaskočit

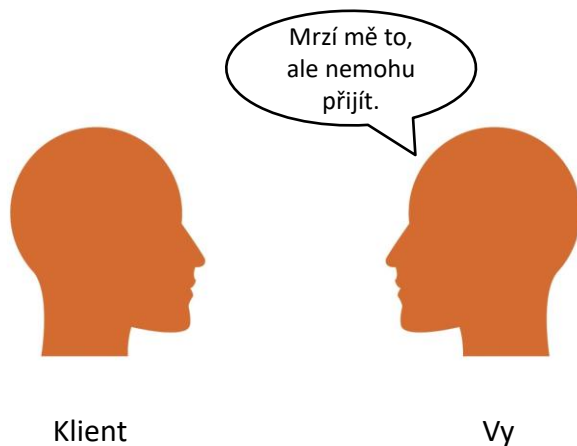
65

Nenechte se zaskočit

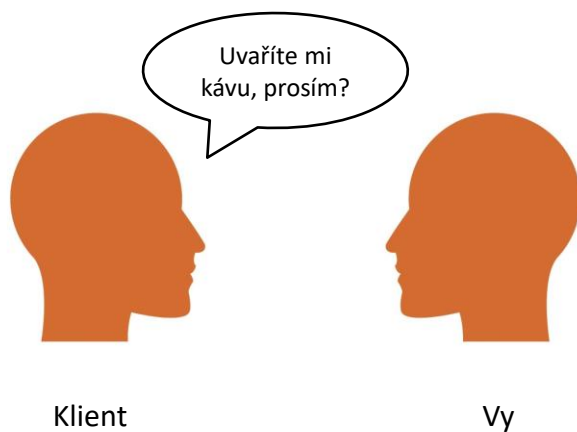
66

Nenechte se zaskočit

67

Neomlouvejte se

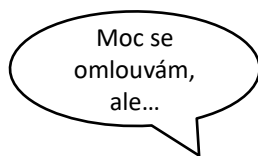

68

Neomlouvejte se

Klient

Vy

69

Nemusíte vždy říkat důvod

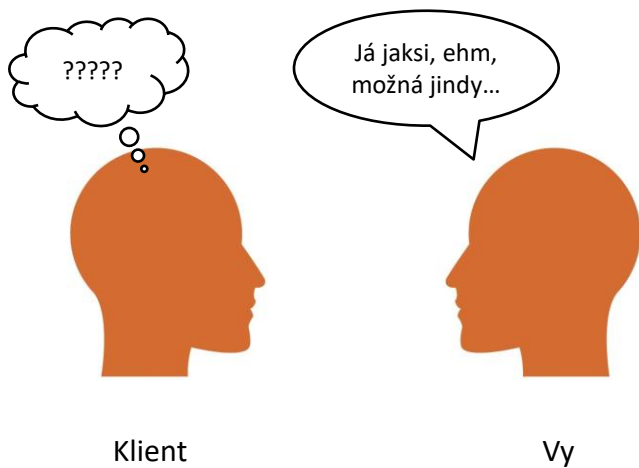
Klient

Vy

70

Zřetelně a jednoznačně

71

Jak říct NE

- Strohé ne
- Chápající ne
- Zdůvodněné ne
- Neosobní ne
- Alternativní ne
- Pozitivní nesouhlas (ano – ne – ano)

72

Jak odmítnout?

1. Klient vás prosí o **číslo vašeho soukromého telefonu**. Vy si však chcete chránit své soukromí a nechcete klientovi číslo dát. Jak tuto žádost odmítnete?
2. Vaše klientka vás požádá, abyste jí cestou z práce **něco koupila**. Vy ale nechcete ve svém volném čase vyřizovat pochůzky pro klienty. Co klientce řeknete?
3. Klient vás **oslovuje příliš familiárně** (kočičko, zlatíčko) a vám se to nelíbí. Jak klientovi sdělíte, že toto oslovení již nemá používat?
4. Rodina klienta po vás chce, aby se klient více **zapojil do různých aktivit**. Klient ale po dalších aktivitách netouží. Jak požadavek rodiny odmítnete?

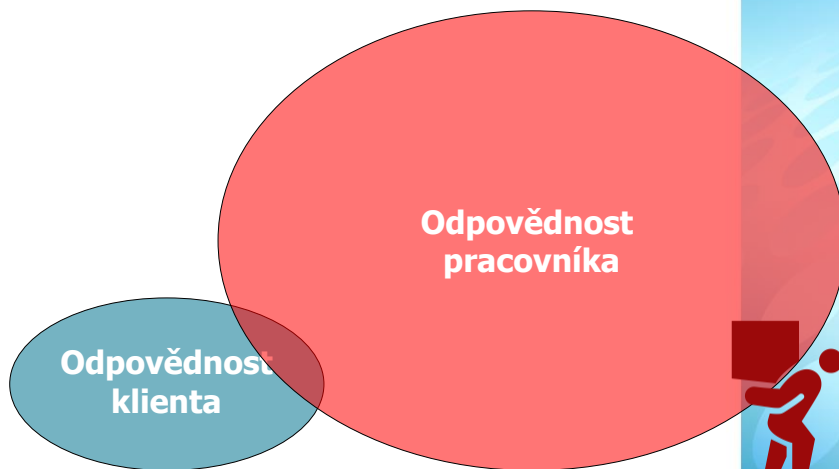
73

Hranice odpovědnosti

74

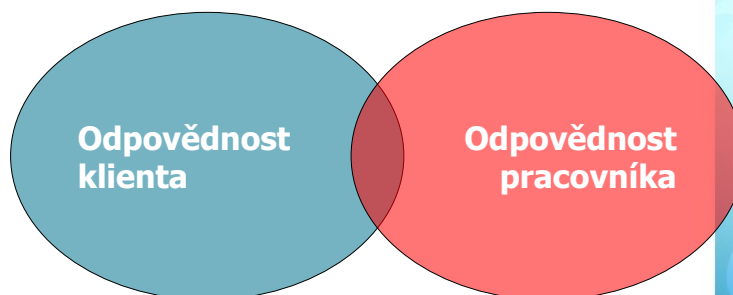
Dříve

75

Nyní

Nepřebíráme za klienta více odpovědnosti,
než je nutné.

76

Vyjádření veřejného ochránce práv

- **Dospělí lidé, a to i lidé s mentálním postižením, jsou za sebe a za své jednání zodpovědní** (do té míry, pokud je zachována rozumová a volní složka).

Zpráva z návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením (červen 2009), bod 42

- **Není tedy třeba, a ani to není možné, aby poskytovatel přebíral absolutní odpovědnost za jednání svých klientů.**

Takový stav není žádoucí, neboť by vedl k nepřiměřené závislosti uživatelů na poskytované službě.

Zpráva z návštěv zařízení sociálních služeb pro seniory (srpen 2007), bod 81, 82

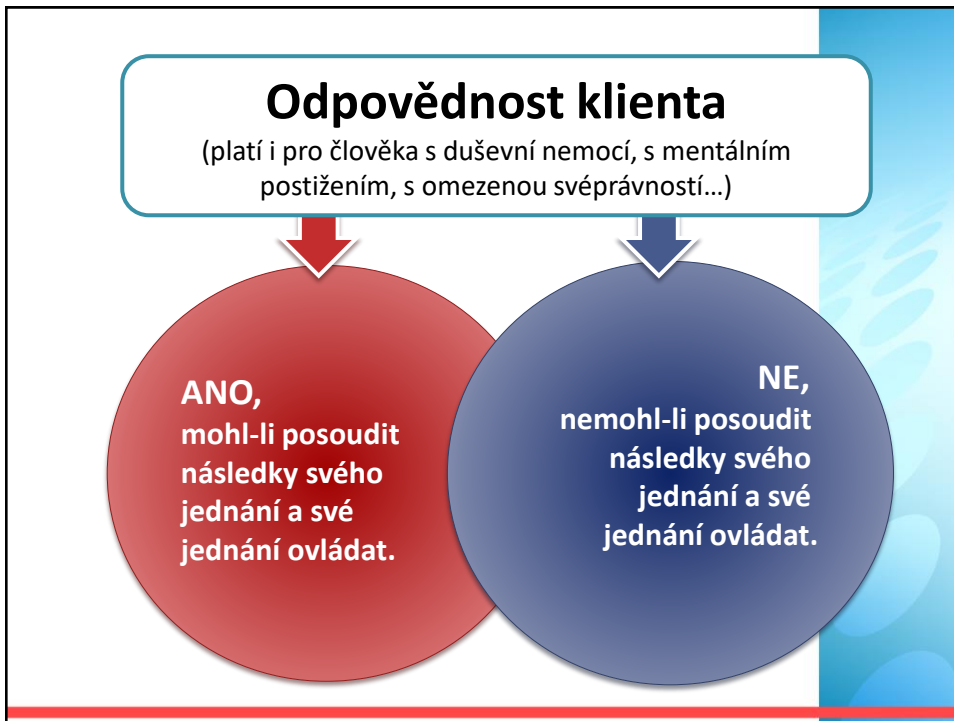
77

**Každý člověk odpovídá za své jednání,
je-li s to posoudit je a ovládnout.**

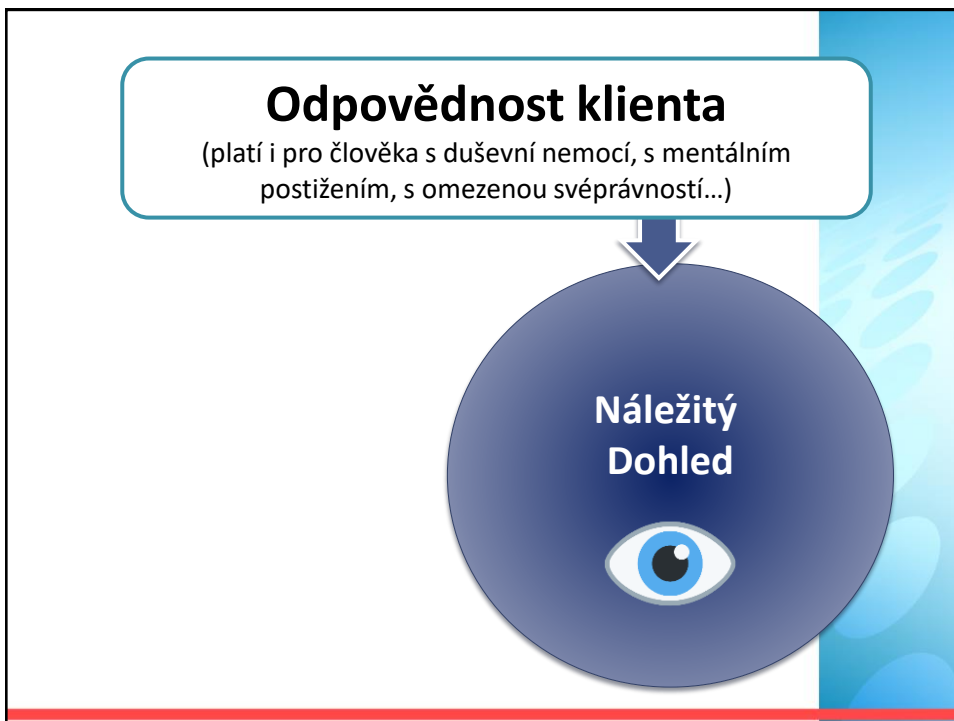
§ 24 Občanského zákoníku

78

79

80

Hranice náležitého dohledu

U každého klienta je nutné **individuálně posoudit**:

- zda je dohled **potřebný**
- v jakých **situacích**
- v jakém **rozsahu** (konkrétně)

81

Přiměřená opatrnost

§ 2900 obč. zák. – obecně prevenční povinnost:

Každý je povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

82

Přiměřená opatrnost

„**Přiměřenou opatrnost** lze charakterizovat jako takovou opatrnost, která by byla **za normálních podmínek** dostatečná k tomu, aby průměrný klient (pokud pracovník klienta nezná) nebo konkrétní klient (pokud jej pracovník dostatečně zná) **nebyl nějakým předvídatelným způsobem ohrožen.**“

Zpráva z návštěv ústavů sociální péče pro tělesně postižené dospělé, Veřejný ochránce práv, 2006

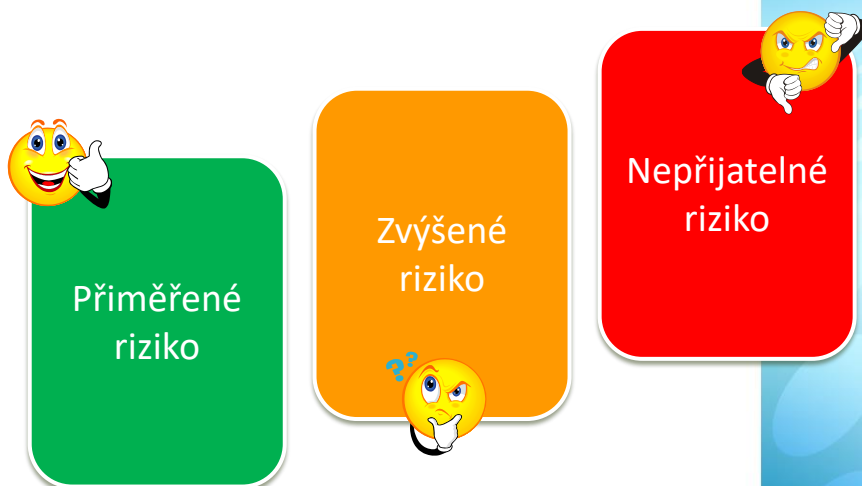
83

Hranice bezpečí a rizika

84

Stupně rizika

85

Přiměřené riziko

- Riziko pro klienta je **srovnatelné** s rizikem, které v dané situaci hrozí běžnému občanovi
- Nehrozí fatální ohrožení („**nejde o život**“)
- Uživatel je schopen situaci **posoudit**
- Bezpečné zvládnutí situace je **v silách uživatele**.
- **Přínos situace** (výsledek) odpovídá míře rizika.
- Uživatel má s touto situací **předchozí zkušenost**.
- Uživatel má dostatečnou **podporu** pro zvládnutí situace.

86

Nepřijatelné riziko

- Hrozí fatální ohrožení („jde o život“).
- Je velká **pravděpodobnost**, že klient přijde k závažné újmě.
- Klient není schopen situaci **posoudit**.
- Bezpečné zvládnutí situace není **v silách klienta**.
- Klient nemá dostatečnou **podporu** pro bezpečné zvládnutí situace.

87

3 klíčové principy

Pokud odvrácení rizika vyžaduje **zásah do rozhodování nebo soukromí klienta**:

- **Princip potřeby**
Je zásah do rozhodování či soukromí klienta skutečně **nutný a nezbytný**? Nelze riziko odvrátit jinak?
- **Princip přiměřenosti**
Je zásah do rozhodování či soukromí klienta **úměrný a adekvátní** vzhledem k hrozícímu ohrožení?
- **Princip subsidiarity**
Je zvoleno opatření, které klientovi přináší **co nejmenší omezení** a zároveň je dostačující k zajištění bezpečí klienta?

88

Děkuji za pozornost!

Mgr. Jiří Sobek

**adpontes.cz
sobek@adpontes.cz**